

ANDRIS JAUNSLEINIS

Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāja kungs!

Cienījamie viesi!

Godātie kolēģi!

Cienījamie pašvaldību darbinieki!

Pēdējā laikā mēs ļoti bieži tiekamies gan priecīgos, gan ne tik priecīgos brīžos. Vienmēr tikšanās reizēs mūs stiprinājusi pārliecība, cerība. Pēdējo reizi tiekoties 4.decembrī, izteicām savu viedokli par procesiem, kas risinās valstī, par pašvaldību vietu šais procesos. Gan jūs, gan personīgi es izjutu šo morālo pārliecību, sapratni, to morālo pārsvaru par šiem procesiem. Mēs bijām atbraukuši nevis lai izkliegtu kaut ko, bet daudzi dzīvo stereotipos: domā, ka pašvaldības ir tikai klaigātāji un populistu. Es domāju, ka pēdējo gadu laikā mēs esam stipri pārvērtušies. Jāmainās gan mums, gan visiem tiem, kas iesaistīti šai procesā. Mēs vairāk kā jebkad esam gatavi dialogam. Mēs vairāk kā jebkad esam gatavi uz kompromisu. Bet kompromisu var veikt tikai divas puses, un kompromisam vienmēr ir robeža, līdz kurai var iet. Esmu priecīgs par A.Čepāņa kunga uzaicinājumu uz dialogu. Ceru, ka janvārī būs iespēja zālē piedalīties plenārsēdē, nevis no monitoriem. Tā kā neesmu Saeimas deputāts, nevaru piedalīties plenārsēdēs. Tas, ko teica A.Čepānis, ir viela pārdomām man. Kā mums strādāt tālāk? Ja vienas pašvaldības jautājumu mēs varam atrisināt, tiekoties ar amatpersonām, tad visu pašvaldību jautājumus risinot, tā ir pavisam cita problēma. Te es gribētu runāt par trim blokiem. Visi zina pašreizējo situāciju, jo katrs jūs nākat no savām pašvaldībām. Ir publiski atzīts, ka bezdeficīta budžets ir izveidots uz pašvaldību rēķina. Tas, par ko mēs runājam divus gadus atpakaļ, par tendenci, ka tas tā tiek darīts, šodien ir realitāte.

Mūsu valstī ir tendence uz apzinātu un izplānotu centralizāciju. Pirmo reizi, kad mēs par šīm lietām runājam, mūs nespārta. Mēs tikām nosaukti par populistiem. Pēdējo gadu pieredze liecina, ka diemžēl mēs ejam uz centralizāciju. Es negribu šeit vainot mūsu politiķus. Tā ir mūsu kopīga bēda un tendence visās jaunattīstības valstīs. Mēs spējam šo procesu iespaidot tikai zināmās robežās. Tas nav pārmetums, bet brīdinājums mums visiem: gan tiem, kas lemj, gan tiem, uz ko šie likumi attiecas.

Pēdējās izmaiņas ar Valsts kontroles iesaistīšanu līdzekļu kontrolē, ar jautājumu loku, kas saistīti ar Valsts kontroles iesaistīšanu šais procesos. Ļoti ilgi notika debates par to, ka Valsts kontrolē ir pieņemti lēmumi par kontrolējamu konkrētās pašvaldības lēmumu lietderību, tas ir politiskas dabas jautājums, jo pašvaldību politiķi nes atbildību tikai saviem iedzīvotājiem. Tie ir deleģēti, viņiem ir tiesības spriest, vai šis lēmums ir lietderīgs. Tas ir tendenču jautājums.

Ir divas tendences:

- 1) pienākumu, uzdevumu decentralizācija,
- 2) finansu centralizācija.

Jūtam, ka finansu atbilstība uzliktajiem pienākumiem ir nesabalansēta. Šīs lietas ir jāizskaidro iedzīvotājiem, lai sabiedrība atšķirtu, kur beidzas pašvaldības negribēšana, nevarēšana, nekompetence. Kur sākas objektīvi apstākļi, kas neļauj vienu vai otru problēmu atrisināt. Ratificējot Eiropas pašvaldību hartu, vairāki punkti Latvijā netika ratificēti bez jebkādas motivācijas. Kad politiskie spēki bija gatavi šos punktus ratificēt, jau bija ieplānots, ka pašvaldībām nebūs pieejas nacionālajam kapitāla tirgum, tāpēc šis punkts netika ratificēts. Ja neviens neinteresēsies, kāds būs pašvaldību darbinieku sociālais aizsardzības līmenis, kāds būs viņu atalgojums, kāds būs apmācību līmenis, visi šie jautājumu punkti nav ratificēti. Pretējā gadījumā uzraudzības komisija no Eiropas Padomes atbrauktu šeit un prasītu, kur likumdošanā šie jautājumi ir iestrādāti. Tajā brīdī jau bija ieplānots daļu no šiem jautājumiem nerisināt.

Tāpēc ir lozungs *No sarunām uz piketu!*

Visi mūsu mēģinājumi oktobrī no divām ārkārtas valdības sēdēm, valdībai par katru cenu vajadzēja panākt šo protokola parakstīšanu ar pašvaldībām, lai varētu likumā noteiktajā kārtībā iesniegt valsts budžetu. Bija divi ceļi:

- 1) vai nu atsakāmies no protokola parakstīšanas;
- 2) sarunu ceļš.

Mēs gājām sarunu ceļu. Bija paplašinātā Ministru kabineta sēde, kur mēģinājām šīs lietas izkārtot. Varbūt rezultāts būs pēc laika. 4.decembrī balsojums rādīja, ka tas ir minimāls. Pikets varbūt palīdzēja nobremzēt, apturēt nopietnus procesus. Aicinu pārdomāt piketa nozīmi visā Latvijas attīstībā.

Pašvaldību paveiktais:

1) apturējām ikgadējo līdzekļu samazinājumu. Šī gada budžetā 3 milj. kopumā pašvaldībām nācis klāt,

no 0 uz 1,7 milj. pieaugusi valdības līdzdalība pašvaldību izlīdzināšanas fondā,

2) atjaunotas sarunas augstākajā līmenī.

Tas, ka kopībā, ko nodemonstrējām piketā, ir redzamas šīs izmaiņas. Publiski visiem tiem, kas mēģināja teikt, ka pašvaldības nav vienotas, tās plosa pretrunas, tās ir dažādas, tad tas, kas nav vienots, tur darbojas princips "Skaldi un valdi!", tiem mūsu pikets bija atbilde.

Pieskaršos valdīniju pamatprincipiem. Kāpēc mums nepieciešams tāds programmatiskais dokuments, šīs vadlīnijas? Latvijas Pašvaldību savienības politiskajai vadībai jābūt skaidrām mūsu kopīgajām tendencēm, nostādņām tai vai citā jautājumā. Tiekoties ar valsts institūcijām, jāpauž kopējais pašvaldību viedoklis. Tāpēc vajadzīga šāda konceptuāla, kongresā apstiprināta programma. Tas ir pašvaldību attīstības bloks, ko varam likt partiju programmās. Tāpēc mūsu lozungs ir: *Ieviest partiju programmās mūsu vadlīniju principus!*

Tuvojas 7.Saeimas vēlēšanas. Mums aktīvi jāpiedalās šais vēlēšanās, partiju darba grupās, vēlēšanu programmās. Vēdosies politiskā saikne ar pašvaldībām. Vadlīnijas nepieciešamas arī pašiem LPS darbiniekiem. Nesen pie mums viesojās EP eksperti, pirmais jautājums bija par pašvaldību vietu Satversmē. Šis punkts ir Latvijā ratificēts. Latvijā ir speciāls likums "Par pašvaldībām", kur šie jautājumi ir ietverti. Mums Satversmē nefunkcionē 81.pants, kas pieļauj jebkurās Saeimas parlamenta brīvdienās likvidēt pašvaldības kā tādas. Tāpēc jautājums par pašvaldību vietu Satversmē paliek atklāts. Jāizstāv savi priekšlikumi Sacimā.

Vēlos runāt par izglītību un kultūru. Vai valdībai tās patiesi ir prioritātes? Veidojot valsts budžetu, neredzam, ka izglītība ir mūsu prioritāte. Izglītības jomā valstī ir samazinājums pēdējo trīs gadu periodā. Tās ir pārdomas gan politiskajām partijām, gan valdībai kopumā. Piketā mēs bijām kopā ar skolotājiem.

Kad pirmsskolu pedagoģiskā personāla atalgojumu pārcēla uz pašvaldību pleciem, no pašvaldību budžetiem tika izņemti ārā vēl 12 miljoni. Ir aizslēgti daudzi bērnudārzi. Demogrāfiskā situācija valstī ir katastrofāla. Mēs lepojamies, ka mums ir budžeta pārpalikums, veidosim valsts budžeta stabilizācijas fondu. Bet vai tekošās lietas šai valstī atrisinām?

Jāatjauno mērķdotāciju pirmsskolas pedagoģiskā personāla darba apmaksai!

Jācenšas izmantot Satversmes tiesu. Viens precedents mums jau ir. Pašvaldības savas tiesības ir izmantojušas. Gaidīsim rezultātus. Pašvaldība var apstrīdēt tikai šo procesu tai jautājumā, kas attiecas uz viņu konkrēti, bet kopumā likums to neparedz.

Mūsu attīstība būs atkarīga no tā, kā mēs rūpēsimies par izglītību un kultūru savās teritorijās.

Par pašvaldību pakalpojumiem. Pēdējā laikā esam daudz par to runājuši. Ielgavas eksperiments ar vienas pikturas aģentūras izveidi ir viela pārdomām. Tas nozīmē vietējās varas tuvināšanu iedzīvotājiem un birokrātijas samazināšanu. Tas ir aktuāli lielajās pilsētās. Sākam piesaistīt privātu kapitālu pie dažādu pašvaldību funkciju veikšanas, veidojot jaunus uzņēmumus, kompānijas. Te ir lielas problēmas, šie procesi nenoritēs ātri un steidzīgi. Analīze ārzemēs liecina, ka šīs lietas ir vajadzīgas.

Jāiedarbina pašvaldību īpašuma mehānisms. Tam jāveido pašvaldību ekonomisko pamatu. Tam ir divas lietas – pašvaldību nodokļi, pašvaldību līmenī.

Visam publiskajam īpašumam, kas nav nepieciešams valsts funkciju veikšanai, jākļūst par pašvaldību īpašumu un par pašvaldību ekonomisko bāzi.

Par reģionālo attīstību. Šai jomā pēdējā laikā ir daudz izdarīts. Reģionālā attīstība nav plānveida ekonomiskā plānošana. Bija laika periods pēc neatkarības atgūšanas līdz brīdim, kad sākām domāt par reģionālās attīstības jautājumu. Mūs traucēja plānveida ekonomikas stereotipi. Te ir jautājums par investīcijām infrastruktūrā. Ja neveidojam infrastruktūru, par reģionālo attīstību nevaram runāt.

Ja LATTELEKOM ir atvēris pasauli, tas ir aizvēris laukus. Ekonomiski laukos nav atdeves, tas ir saprotams. Bet mēs dzīvojam valstī, kam jāattīstās. Jādomā, kā šīs problēmas atrisināt. Sakari un ceļi – tas ir pats pamats, uz kā viss veidojas. Valdības sēdē jāizskata jautājums par sakariem ne vien aktīvajās teritorijās, bet arī visā Latvijā.

Mazais ir brīnišķīgs!

Katrs ar šo vārdu “mazais” icdomājas kaut ko savu. Šis *mazais ir brīnišķīgs* ir atnācis no Eiropas. Strasbūrā un Grieķijā notika starptautiskas konferences, kur runāja par svarīgām lietām. Eiropas sociologi 21.gs. prognozē kā autoritārisma gs. Pēc demokrātijas uzplūdiem. Neesam aizmirsuši pēdējo pasaules karu un notikumus Bosnijā. Par to ir jāpadomā. Ko mums piedāvā politiķi šai situācijā? Viņi saka: *mazais ir brīnišķīgs*. Vienīgā iespēja sabiedrībai ir mazināt šī nākošā gs. Negatīvo ietekmi, jo autoritārisms viennozīmīgi vedīs pie konfliktiem. Tās nebūs sarunas, bet konflikti. Mazas, demokrātiskas pašvaldības var būt pretstats procesiem, kas risinās neatkarīgi no mums. Tāds lozungs bija konferencēs. Aiznesiet to savās sirdīs uz savām mājām, pārdomājiet kāpēc *mazais ir brīnišķīgs*. Reformu procesos daļa taisnības ir abām pusēm. Jāpārdomā, lai neiznākt tā, ka izveidotā stiprā un lielā pašvaldība vairs nav brīnišķīga, un mums vajadzēs atgriezties atpakaļ pie šīs brīnišķīgās mazās pašvaldības.

Par pašvaldību budžetiem. Pamatprincips te ir stabila nodokļu ienākumu bāze teritorijā. Mēs gribam pastāvīgi strādāt savā teritorijā. Tāpat kā valsts, pašvaldība laicīgi grib pieņemt savu budžetu. Vajadzīga minimāla stabilitāte vismaz 2-3 gadu laikā, lai var saplānot savu attīstību.

Tad neprasīsim valstij garantēt, mēs paši iekasēsīm nodokļus. Pašvaldību daļa valsts kopbudžetā ir politiska jautājums. Kāda ir pašvaldību vieta valstī? Atbilde par to ir Saeimai, politiskajām partijām, tām ir jāielemt par pašvaldību vietu valstī, tad FM un MK to izpildīs, lai budžets nebūtu pēc pārpalikuma principa. Lai nebūtu jautājums: kam tad ņemt? Mēs nesakām: kam ņemt, mēs sakām: kam varbūt nevajadzēja iedot? Mums jābūt līdzvērtīgiem partneriem sarunās par prioritātēm. Tad cilvēki sajustu, ka mūsu valstī ir tādas un tādas prioritātes. Protams, izlīdzināšana. Līdz janvāra beigām tiks pieņemts izlīdzināšanas likums. Prickšā stāv intensīvas sarunas ar Sacimu, jo tai jāizlemj, kādam būt šim likumam? Es domāju: tam jābūt tādām, kas attīsta, nevis bremzē. Nedrīkstam aktīvās pašvaldības "sodīt", jo tas ir signāls pārējām pašvaldībām neko nedarīt.

Otrs moments. Mēs nedrīkstam šo likumu veidot pēc 1997. gada esošās situācijas. Mums jāveido likums, kurā objektīvi atspoguļo valsts līdzdalību pašvaldību izlīdzināšanas fondam ir vajadzīgi vai nu 30 milj. vai 25 milj. Lai aprēķinu likums pasaka: pašvaldību finansu izlīdzināšanai ir vajadzīgs tik un tik, lai pašvaldība šīs funkcijas varētu normāli veikt, bet valsts šai izlīdzināšanas fondā var iedot tikai 1,7 milj. Pārējais nav iedots. Līdz ar to pašvaldības funkcijas veic tikai to līdzekļu ietvaros, kas tām iedots. Tā ir objektīvā situācija.

Pašvaldību politiķi un darbinieki. Mēs iestāsimies par to, lai visi punkti hartā tiktu ratificēti. Tas jārisina politiskajām partijām. Mums ir labi palīgi: LPDDA, LPDA. Šīs lietas jārisina kopā. Jādomā, vai pašvaldībām ir vajadzīgi ierēdņi, kas ir šie ierēdņi, cik pašvaldību darbinieki var strādāt uz kontrakta pamata. Jo bez izglītotiem darbiniekiem mēs nespējam veikt savus uzdevumus. Ja mēs laikā, kad LC bija vadošā politiskā partija, un mēs izveidojām sarunu sistēmu, mēs nemācējām pārorientēties jaunajai situācijai, kad vairākumu veido vairākas politiskās partijas. Nenovērtējām to, cik spēcīga ir sadarbības padome, un cik radikāli mainās situācija, kad vara pieder vairākām politiskām partijām. Mums nebija pieredzes. Mēs izmēģinājām ļoti dažādas metodes. Jādomā par jaunām formām: analītisks darbs, kāda izveidota Saeima, kāds ir valdību veidojošais bloks. Kā funkcionē sadarbības padome? Aktīvi uzstāties mēs varam tad, kad uzstājamies visi kopā.

Tādi jautājumi kā Latvijas un Baltijas valstu pašvaldību sadarbība ir ļoti interesants forums. Paldies DPS frakcijas vadītājam E.Jurkānam, kas vada Latvijas delegāciju Baltijas asamblejā, kurš bija uzaicinājis pašvaldību vadītājus. Kopā ar parlamentu varētu risināt tos jautājumus, kas kopīgi visām Baltijas valstīm, sevišķi pārrobežu sadarbība. Pašvaldības ir partneris ceļā uz Eiropas Savienību un strukturālo fondu izmantošanā. Ja Latvijā gribam veicināt reģionālo attīstību, tad pašvaldību iesaistīšana šai integrācijas ceļā ir ļoti svarīga.

Rīcības programma. Jāizmanto maksimāli visas tās priekšrocības, ko mums ir devušas izmaiņas attiecībā par rajonu padomēm. Likums ir pieņemts. Jaunizveidotām rajonu padomēm ir jāpierāda, ka esam spējīgi uz sadarbību starp pagastiem un pilsētām. Atrisināsim visus konfliktus. Jāpierāda, ka nav nepieciešams te ievest valsts pārvaldi. Pašvaldības ļoti izaugušas intelektuālajā ziņā, mēs tiksim galā ar šīm problēmām. Tas ir mūsu attīstības nākotnes ceļš. Attiecībā uz apvienošanos – brīvprātīga apvienošanās, ja veikta izpēte, zināms attīstības plāns un noskaidrots iedzīvotāju viedoklis. Apvienošanai līdzī jānāk valsts atbalstam investīcijām infrastruktūrā. Aicinu neiet uz “pliku” apvienošanos. Sadarbība ir galvenā prioritāte, ar ko mēs tagad nodarbosimies. Jaunā rajona padome saskaras ar līdzekļu jautājumu. Paredzēts, ka rajonu padomes tiek finansētas no pašvaldību finansu izlīdzināšanas fonda. Rajonu padomēm jābūt patstāvīgai ienākumu bāzei. Cik ilgi rajonu padomes pastāvēs kā teritoriāls veidojums? Dānijā teritoriālās reformas pamats bija ekonomiskie nosacījumi, nevis tikai reformas pēc. Latvijā nav šo ekonomisko nosacījumu. Mēs neesam izsmēluši visas rajona pašvaldības iespējas un potenciālu.

1)Iesaistīties politiskajā darbībā. Par to sākām runāt jau 3 gadus atpakaļ. Ncoficiāla informācija rāda, ka visās politiskajās partijās stājas pašvaldību cilvēki. Tikai caur politiskajām partijām varam ietekmēt un mainīt šos procesus.

2-3 mēnešu laikā noris liels darbs ar masu informācijas līdzekļiem. Izdevies sabiedrībai izskaidrot par pašvaldību budžetiem. Tā mēs stiprinām savu valsti. Mēs nedrīkstam veidot negatīvu attieksmi pret valsti, pret Saeimas vēlēšanām. Startēt uz Saeimu ir individuāla vēlme.

2)Prioritāte teritoriju attīstības plānošanai.

LPS īstermiņa prioritātes. Par tām lemsim šodienas kongresā. Varbūt strukturēsim arī LPS un strādāsim pēc politisko partiju principa? Viens mēģinājums bija ar Zemnieku savienību, kas bija sapulcinājusi pašvaldību darbiniekus. LPS jāuzņemas šī iniciatīva pa politisko partiju biedru grupām. Pašvaldību deputātiem jāpulcējas kopā un jāsniedz cilvēkiem šī informācija: gan par budžeta problēmām, Satversmes problēmām u.t.t. Aktīvāk jāiesaistās šais procesos un vienlaicīgi jādarbojas no vairākām pusēm.

Jāpanāk sarunu regularitāte gan ar valdību, gan Saeimu. Jāizveido mehānisms, lai panāktu regulāras sarunas. Sarunas ir tas ceļš, pa kuru mums jāiet. Janvārī atjaunojas regulāras sarunas ar FM. Šīs iespējas ir jāizmanto. Šīs ir profesionālas sarunas, kur piedalās profesionāli finansisti no mūsu puses, profesionāli cilvēki no FM puses.

Nodaļa par pašvaldībām Satversmē, Eiropas Harta pilnā apmērā, finansu decentralizācijas koncepcija, Eiropas Hartas pārkāpumu uzraudzība.

Maijā paredzēts nolasīt ziņojumu Vietējo un reģionālo varu kongresā par Latvijas situāciju un asociācijas līgumu ar Eiropas Savienību.

Ir pieņemts domes lēmums par iesniegumiem Eiropas institūcijās. Šo vēstuli pēc kongresa nosūtīsim van der Bruka kungam.

Paldies par uzmanību!